

MALMÖ HÖGSKOLA

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 18 april 2012

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer idrottshistoria på idrottsforum.org](http://idrottsforum.org)

Det är knappast någon överdrift att påstå att den absolut övervägande delen av den publicerade idrottshistoriska forskningen i världen har handlat om västvärldens idrottshistoria, men på senare tid har JA Mangan och hans *International Journal of the History of Sport* på ett förtjänstfullt sätt vänt på den kuttingen; i upprepade temanummer med geografiska avgränsningar har olika delar av det som lite lättsinnigt betecknas som tredje världen behandlats med avseende på just idrott ut ett historiskt perspektiv. Temat i vol 28 no 1 (2011) var temat "Sport Past and Present in South Africa: (Trans)forming the Nation", och det är också titeln på den bok som numret förvandlades till och som utkom senare samma år och på samma förlag, Routledge. Redaktörer är Scarlet Cornelissen och Albert Grundlingh från Stellenbosch University, och ett tiotal forskare och forskarstuderande med gedigna kunskaper i ämnet bidrar till vidga våra kunskaper om sydafrikansk idrott. Vi skickade boken till Hans Bolling, som ingalunda är okunnig om idrott i Sydafrika under de senaste decennierna. Men också han lärde sig en hel del av boken, som, även om den varierar kvalitetsmässigt, och därtill saknar det där självklara kapitlet om den sydafrikanska idrottskroppen, ger läsaren verktyg att förstå idrottens roll i dagens Sydafrika.

Förträffligt om sydafrikansk idrott förr och nu

Hans Bolling

Historiska institutionen, Stockholms universitet

*Scarlet Cornelissen & Albert Grundlingh (red)***Sport Past and Present in South Africa: (Trans)forming the Nation**

189 sidor, inb.

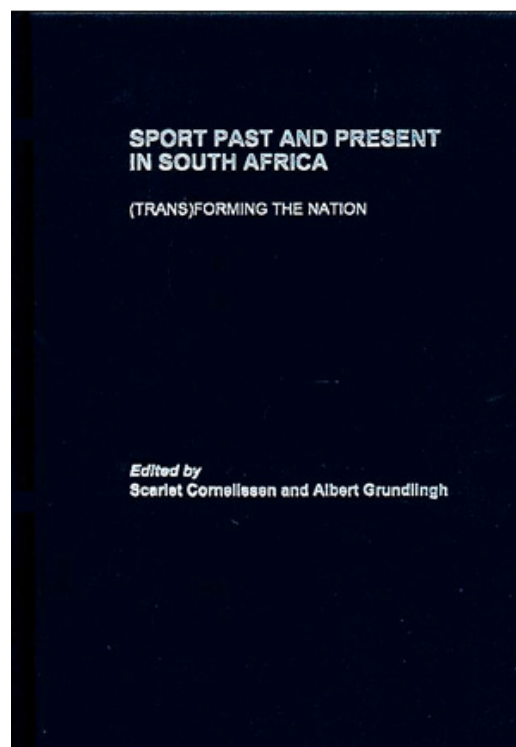
Abingdon, Oxon: Routledge 2011

(Sport in the Global Society – Historical Perspectives)

ISBN 978-0-415-55235-6

Under min uppväxt var frågan om Sydafrikas vara eller inte vara inom den internationella tävlingsidrotten en fråga som idrottsmän, idrottsorganisationer, nationer och internationella sammanslutningar hade att ta ställning till. Sydafrikafrågan var ett konkret belegg för att den så omhuldade tesen om att idrott och politik inte hade med varandra att göra inte klarade empirisk prövning. Det första sommar-OS som jag följde aktivt från tv-soffan, Montreal 1976, bojkottades t.ex. av en mängd nationer på grund av att Nya Zeeland, vars rugbylandslag (rugby union) turnerat i Sydafrika tidigare under året, tilläts delta. Den olympiska rörelsen hade stängt av Sydafrika från deltagande vid de olympiska spelen redan inför 1964.

Från min horisont framstod det dock som om sydafrikansk idrott mest handlade om golf, tennis, formel 1 och andra fritidssysselsättningar för den arbetsfria klassen, till exempel det eminenta dubbelparet Bob Hewitt och Frew McMillan (som förövrigt likt bl.a. Gene Meyer använde sig av tvåhandsfattning på såväl fore- som backhandsidan)

och Ronnie Petersons konkurrent Jody Schekter (två vinst på Anderstorp). Sedan tillkom att det anordnades tävlingar för golfspelare med tvivelaktig moral men välfyllda plånböcker i Sun City.

Efter att ha läst den av Scarlett Cornelissen och Albert Grundlingh redigerade antologin *Sport Past and Present in South Africa: (Trans)forming the nation* vet jag bättre, mycket bättre. Ingen av min barndoms idrottsutövare från Sydafrika nämns ens en gång. Jag vet nu att idrott har och har haft stor betydelse i Sydafrika, politiskt och kulturellt, som underhållning och sysselsättning. De internationella idrottsbojkotterna som med olika intensitet rådde under 1960-, 70- och 80-talen var kännbara även om de inte spelade någon avgörande roll i landets demokratisering. Att Nick Faldo med tiden inte vågade spela i Sun City spelade dock säkert en större roll än att Steven van Zandt inte kunde tänka sig att göra det.

Sport Past and Present in South Africa är en i många

stycken förträfflig bok om sydafrikansk idrott och lever mer än väl upp till sitt syfte: att ge läsaren verktyg att förstå idrottens roll i dagens Sydafrika genom att presentera hur idrotter utvecklats i landet.

Boken består av tio uppsatser, tidigare publicerade som ett temanummer i en av förlagets tidskrifter, *International Journal of the History of Sport*, som uppmärksammar idrott ur en mängd perspektiv: försöken att etablera rugby league i Sydafrika åren runt 1960, surfsporten under den internationella idrottsbojkotten, afrikansk boxning i

Johannesburgområdet 1924–59, cricket och

maskulinitet under det andra Boerkriget, den Englandsturné som företogs av ett fotbollslag med färgade spelare från Oranjefristaten 1899, cricket bland afrikaansbefolkningen under 1900-talet, kvinnor och cricket 1860–2000, det heterosexuella paradigmet och damfotboll, Sydafrika och den olympiska rörelsen 1960–91, samt fotbolls-VM 2006 som marknads(förings)spektakel. Således en god spridning såväl tematiskt som temporalt.

Helt ärligt, allt är inte invändningsfritt men de svagare bidragen förtar på intet sätt det positiva helhetsintrycket. Sydafrikansk idrott har på grund av landets heterogena befolkningsstruktur och klara skiljelinjer mellan olika grupper av invånare, legala och kulturella, alltid utgjort ett lysande åskådningsexempel för att visa hur frågor kring klass, etnicitet, kön m.m. gör sig gällande på idrottsarenorna. Flera av författarna är doktorander, vilket garanterar ett gediget empiriskt arbete, något som annars tyvärr allt oftare är bristfälligt i en tid när historiker liksom naturvetare i allt större utsträckning jagar publiceringar istället för att publicera gedigna och välunderbyggda studier.

Min personliga favorit är Hendrik Snyders uppsats som behandlar försöket att etablera rugby league-varianten av rugbyspelet i Sydafrika, "Preventing Huddersfield": The rise and decline of rugby league in South Africa, c. 1957–1965". Snyder visar hur anhängarna av den etablerade rugbykoden, rugby union, tog till alla medel: nationalistpartiet, polisen, militären och universiteten för att bekämpa nykomlingen, vilket säger en hel del om spelets symboliska betydelse speciellt bland den afrikaanstalande delen av den vita befolkningen. En del av agerandet känns igen från det engelska fotbollförbundets kampanj mot damfotbollen efter första världskriget. För en utomstående och fåkunnig betraktare sätter uppsatsen in den sydafrikanska rugbyn i ett sammanhang som innebär att man förstår betydelsen av VM-turneringen i rugby i Sydafrika 1995. Jag är till och med villig att gå så långt som att hävda att den gör filmen *Invictus – de oövervinneliga* fullt begriplig även om jag fortfarande inte fullt ut har förlåtit vare sig Clint Eastwood eller Morgan Freeman.

Är de då något som saknas? Som framgått av ovan så var min kunskap om sydafrikansk idrott innan jag läst *Sport Past and Present in South Africa* inte speciellt djup, men trots det saknar jag ett självklart tema och det är inte idrottsutövning inom den arbetsfria klassen utan en uppsats om den sydafrikanska idrottskroppen. Så vitt jag kan minnas så har inget annat lands idrottsutövare i så hög grad utmanat "normaliteten" inom den internationella tävlingsidrotten som de sydafrikanska. Det är framför allt tre namn inom löpningen jag tänker på: Zola Budd, Oscar Pistorius och Castor Semenya. Zola Budd som utmanade/hotade löpningens kommersialisering genom att springa barfota vid 1980-talets mitt samtidigt som skotillverkare i tidigare ej skadad omfattning började rikta in sig mot just kvinnliga löpare; Oscar Pistorius, "the fastest thing on no legs", vars strävan att få tävla vid OS i Peking 2008 fick Internationella friidrottsförbundet att sparka bakut och hävda att hans proteser av kolfibrer gav honom fördelar gentemot lemmar av ben och senor, kött och blod och därmed förbjöd honom att tävla med "normala" löpare (ett förbud som senare upphävts av CAS, idrottens skiljedomstol, som inte ansåg det bevisat att Pistorius proteser verkligen gav honom några fördelar); samt Castor Semenya vars eventuellt avvikande könstillhörighet fick idrottspampar att rodna och konkurrenter som hamnat på efterkälken att klaga under friidrotts-VM 2009. Är det bara en slump att de är landsmän?

Till sist kan konstateras att i fallet Sydafrika står sig min egen huvudkälla när det gäller historisk kunskap om idrott, *Nordisk familjeboks sportlexikon*, slätt, den är till och med en besvikelse. Efter att först ha slagit fast att Sydafrika "spelar en mycket viktig roll i modern idrott", försätter artikelförfattaren, Sven Lindhagen, med att påstå att: "Idrottsutövning finns endast bland den vita befolkningen." Om det är trots eller på grund av att Lindhagens artikel granskats (och godkänts?) av den sydafrikanske ministern T. J. Endemann kan endast spekuleras. Personligen

” Flera av författarna är doktorander, vilket garanterar ett gediget empiriskt arbete, något som annars tyvärr allt oftare är bristfälligt i en tid när historiker liksom naturvetare i allt större utsträckning jagar publiceringar istället för att publicera gedigna och välunderbyggda studier.

föredrar jag att låta mig fascineras av att ett fotbollslag bestående av färgade spelare från Oranje-fristaten spelade 49 matcher, även mot professionella lag, i England, Frankrike, Irland, Skottland och Wales under en turné 1899, samma år som AIK och Djurgården spelade mot varandra i fotboll för första gången på en gräsplätt vid Gustav Adolfskyrkan i Stockholm.

© **Hans Bolling 2012.**

 Köp *Sport Past and Present in South Africa* från [Adlibris.se](https://adlibris.se)

 Kjøp *Sport Past and Present in South Africa* fra [Adlibris.no](https://adlibris.no)

 Køb *Sport Past and Present in South Africa* fra [Adlibris.dk](https://adlibris.dk)

 Buy *Sport Past and Present in South Africa* from [Amazon.co.uk](https://amazon.co.uk)

 Buy *Sport Past and Present in South Africa* from [Amazon.com](https://amazon.com)